

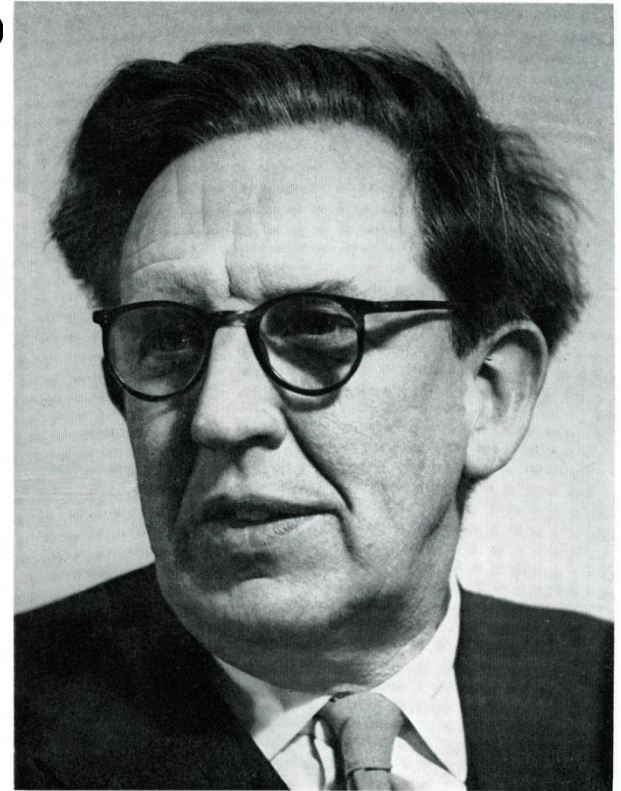

СУСПІЛЬСТВО ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА

Виконав: Гнатовський Євгеній, гр. 3-ТЖ

Джон Бернал казав:

- "Наука про суспільство – найскладніша з усіх наук. Суспільство зазнає впливу різноманітних факторів, воно надто рухливе, динамічне..."

John Desmond Bernal

Що ж таке суспільство?

- **Суспільство** – це форма життєдіяльності людей, спосіб їх соціальної організації. Це система, що розвивається на основі об'єктивних соціальних законів.
- Як тотожне використовується поняття "соціум".
- **Соціум** – це система суспільного співжиття людей. Соціум походить від латинського слова "соціо", що означає з'єднати, поєднати, розпочинати спільну працю. Звідси, первинне значення поняття "суспільство", що означає спільність, союз, співпраця.

- Суспільство як сукупність всіх соціальних процесів вивчається багатьма суспільними дисциплінами: соціологією, антропологією, психологією, етнографією, мовознавством тощо.
- Соціальна філософія, що базується на принципі антропоцентризму, досліджує стан суспільства як цілісної системи, всезагальні закони та рушійні сили його функціонування та розвитку, його взаємозв'язок з природним середовищем, навколишнім світом в цілому.

Основні риси суспільства

- Суспільство як соціальна реальність є вищою формою руху матеріального світу. Суспільство виникло внаслідок еволюції природи і з самого початку мало характерні риси.
- **По-перше**, це специфічна системна організація, що відрізняється від інших матеріальних систем особливою структурною базою, яка поєднує в собі матеріальне і духовне виробництво, різні форми суспільних відносин, соціальну структуру, політичні інститути тощо.
- **По-друге**, суспільство володіє особливим механізмом передачі інформації і способом успадкування.
- **По-третє**, головною відмінністю соціальної матерії від інших її форм руху є те, що вона поєднує в собі не лише матеріальні, а й духовні процеси, свідомість.

- Характеристика структури суспільства передбачає не лише виявлення його елементів, а й визначення місця і ролі кожного з цих елементів у його функціонуванні і розвитку. Так, основними факторами життєдіяльності суспільства є матеріально-виробничий, політико-управлінський і духовний.

- При взаємодії названих сторін суспільного життя провідною в соціальному процесі є матеріально-виробнича або економічна сторона, тобто виробництво, розподіл, обмін та споживання різних предметів та послуг.

- Матеріальне виробництво створює вихідні умови для життєдіяльності людей. Воно завжди має суспільний характер і визначає взаємодію людей у процесі їх впливу на природу, перетворення матеріалу природи в предмети, які б задовольняли потреби людини.
- Проте в життєдіяльності людей значну роль відіграє духовна сфера. Адже залежно від того, на якому рівні розуміння – свідомому чи несвідомому – людина здійснює свою діяльність, залежать її результати. Суспільне життя – це нерозривна єдність матеріального і духовного, їх взаємодія і переходи

- Суспільство – це система, що постійно розвивається. У своєму розвитку воно послідовно проходило певні закономірні етапи, які в соціальній науці фіксуються в цивілізаційних критеріях.
-
- Кожний новий етап цивілізаційного процесу характеризувався освоєнням більш високих технологій ускладненням соціальної структури, більш широким масштабом взаємодії з навколишнім середовищем певними формами колективної суспільної діяльності. Але головними показниками в розвитку суспільства завжди були:
    - – характер суспільних відносин;
    - – рівень духовності людського фактора;
    - – рівень демократичності соціальних структур.
  - Характерними рисами сучасного суспільства є:
    - – глобальні масштаби виробництва (матеріального і духовного);
    - – інформаційно-технологічний спосіб відтворення всієї системи суспільних відносин;
    - – утвердження демократичних форм життєдіяльності;
    - – випереджаючий розвиток науки і духовної культури загалом відносно всіх інших сторін сучасного суспільства.

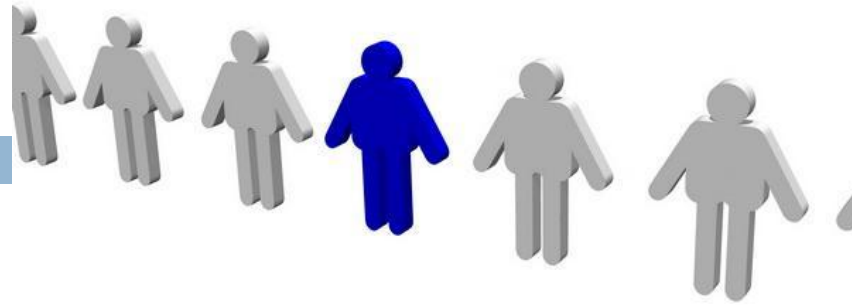
- Вчення про суспільство як складова філософії пройшло довгий і складний шлях розвитку.

- Можна виділити три основних підходи до пояснення законів

- **Натуралістичний підхід** зводиться до твердження, що людське суспільство розглядається як продовження закономірностей природи, світу тварин і Космосу в цілому. Виходячи з цього, тип суспільного устрою та хід історії визначається ритмами сонячної активності й космічних випромінювань, особливостями географічного та природно-кліматичного середовища, специфікою людини як природної істоти, її генетичними, расовими і статевими особливостями (*прибічники соціобіології – Е. Уїлсон, Р. Докінс*).
- Згідно з цим підходом суспільство постає як своєрідний феномен природи, її вище, але далеко не найбільш "вдале" і стійке утворення. Внаслідок недосконалої природи людини може відбутися самогубство людства. Цей напрямок допускає, що суспільство може змінити форму свого буття, "податися" в Космос і там почати новий виток своєї еволюції (К. Ціолковський та інші "космісти")

- Так званий **ідеалістичний підхід** сутність зв'язків, що об'єднують людей в єдине ціле, вбачає в комплексі тих чи інших ідей, вірувань, міфів. Історія знає чимало прикладів існування теократичних держав (наприклад, Ватикан), де єдність забезпечувалася однією вірою, яка завдяки цьому стає державною релігією.
- Багато тоталітарних режимів базувалося на єдиній державній ідеології, яка була основою суспільного устрою. Рупором цих ідей виступав, як правило, релігійний лідер або "вождь" нації і народу, а різні історичні події (війни, реформи тощо) залежали від волі цієї людини, яка спиралася на певну ідеологічну чи релігійну доктрину.
- Поки "жива" ідея в серцях мільйонів людей, такі суспільства розвиваються і процвітають. Коли ж ідея "псується" (розколи, ересі тощо) із системи випадає несучий стрижень і вона

- Третій підхід пояснення суспільного устрою пов'язаний з **філософським аналізом** міжлюдських зв'язків і відносин, що виникають у відповідних природних умовах і мають визначальний характер.

- У дусі цієї моделі Маркс і Енгельс розробили концепцію матеріалістичного розуміння історії, сутністю якої є положення про спосіб виробництва, який формується об'єктивно, тобто незалежно від волі і свідомості людей. Не загальна ідея чи загальний Бог пов'язують людей в "соціальний організм", а продуктивні сили і виробничі відносини, відомі яких становлять основу суспільно-економічних форм.

Соціальна структура суспільства

- Будь-яке суспільство – це не просто група окремих індивідів, а певна система соціальних зв'язків, відносин, тенденцій та закономірностей розвитку.

- Сукупність соціальних спільностей і груп, що певним чином взаємодіють між собою, становить соціальну структуру суспільства.
- Соціальна структура суспільства поєднує насамперед соціально-класові елементи (класи і суспільні прошарки). До неї належать також такі структури, як соціально-етнічна (рід, плем'я, народність, нація), соціально-демографічна, яка пов'язана з розподілом людей на групи за віком, статтю та іншими демографічними ознаками (молодь, жінки, пенсіонери). До важливих елементів соціальної структури суспільства належать також трудові колективи, населення міста і населення села, працівники фізичної і працівники розумової праці.

- Залежно від кількісного складу соціальні спільноти поділяються на:

- – великі (класи, нації, професійні та галузеві групи тощо);
- – середні (територіальні спільноти, виробничі колективи тощо);
- – малі (сім'я та інші).

- Визначальним елементом соціальної структури виступають класи. Це найбільш важливий елемент структури. Класове розмежування має вирішальний вплив на всі суспільні відносини та елементи соціальної структури.

- Основним критерієм при диференціації класових спільностей є їх ставлення до власності (володіння, користування, розпорядження).
- Виникнення класів відбувається в період становлення рабовласницького суспільства, коли внаслідок росту продуктивних сил стало можливим одержання додаткового продукту, становлення приватної власності і системи економічної нерівності між людьми.
- При переході від однієї суспільно-економічної формації до іншої відбувалася трансформація класових утворень. Але безперечним було те, що клас, який володів засобами виробництва і лівовою часткою національного багатства і посідав монопольне становище в системі організації й управління суспільством і виробництвом, був не тільки економічно, а й політично панівним класом.
- Друга половина ХХ ст. внесла певні корективи в систему критеріїв визначення соціальної структури суспільства. Факти свідчать, що поряд із фактором власності необхідно використовувати й інші критерії класового визначення. Серед них суттєвого значення набувають фактори влади і контролю.

- Існує розмаїтість теоретичних підходів до тлумачення сутності класової структури. Але провідним напрямком дослідження соціальної належності індивідів все більш стає комплексне використання різних критеріїв і відповідно зближення різних методологій. Це – і майновий стан, і позиція на ринкові праці, фактори контролю, влади, прибутків, рівень освіти тощо.
- В інформаційному суспільстві в кінці ХХ ст. в економічно розвинених країнах сформувалися такі основні класи: вищий, або правлячий клас, клас виробничих і невиробничих працівників (наймана робоча сила) і середній клас.
- Вищий, або правлячий, клас об'єднує власників основних засобів виробництва і капіталу, а також осіб, що посідають важливе становище в управлінні фірмами, державними структурами і т. д.
- Клас виробничих і невиробничих працівників, що об'єднує осіб найманої праці, які не мають власності на засоби виробництва або мають її в обмеженій кількості і зайнятих переважно виконавчою працею. Раніше ця спільність називалася "робітничим класом" або "пролетаріатом" і об'єднувала найманих працівників, зайнятих фізичною працею в матеріальному виробництві. У наш час до 75% складу цього класу є нижчі службовці, зайняті "виробництвом" послуг. Суттєвою тенденцією розвитку цієї спільності є постійне і значне її кількісне зростання.
- Середній клас. Це насамперед дрібні підприємці. До нього належить також більша частина інтелігенції та середня група службовців. В останні десятиріччя характерним для розвитку середніх прошарків є:
  - – збільшення кількості дрібних підприємців, зайнятих у сфері послуг, економіки;
  - – зменшення кількості фермерів;

- Значне поширення малих форм бізнесу та інтелектуалізація всіх сфер суспільного життя дають змогу прогнозувати як подальше кількісне зростання проміжних груп, так і зростання їх значимості в соціальній структурі сучасного суспільства.
- Інформаційна цивілізація, що складається в сучасному світі, породжує нові закономірності в розвитку соціальної реальності. Зрушення в сутності найманої праці, зміни змісту трудових функцій, пов'язані зі збільшенням обсягу розумової діяльності, є основою для становлення нового типу соціальних зв'язків на всіх рівнях, що характеризують процес відтворення інформаційного суспільства.
- У зв'язку з цим деякі дослідники стверджують, що сьогодні, в умовах інформаційного суспільства, закінчується великий період в історії людства, пов'язаний із поділом суспільства на класи. Зростаючі масштаби інтелектуальної діяльності в її різних формах і видах створюють умови для становлення соціально

Дякую за увагу

